

XXVI ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ПЪРВА РЕДОВНА СЕСИЯ

Библиотека

Институт история БКП

Инв. № 1725

Стенографски дневник

НА

24. заседание

Четвъртък, 7 февруари 1946 г.

(Открито в 15 ч. 55 м.)

Председателствувал председателят Васил Коларов.

Секретари: Костадин Трендафилов и Стефан Стефанов.

СЪДЪРЖАНИЕ

Съобщения:	Стр.	Стр.	
Отпуска	221	се изпрати подпредседателят Георги Трайков да писне- ствува на погребението и поднесе венец	224
Съобщение от председателя, че се е поминал Калю Малев, известен стар парламентарен деец и бивш подпредсе- дател на Камарата. Решение на Народното събрание да		По дневния ред: Законопроект за бюджета на държавата за 1946 бюджетна година (Първо четене — изложение на министъра на фи- нансите)	223
		Дневен ред за следващото заседание	229

Председател Васил Коларов: (Звъни) Присъствуват нужното чи-
сло народни представители. Обявявам заседанието за открито.

(От заседанието отсъствуват следните народни представи-
тели: Адам Трънка, Александър Даскалов, Александър Ковачев,
Андрей Пенев, Атанас Биволарски, Бойко Шалапатов, Борис Ко-
стов, Борис Чобанов, Борис Димов, Борис Попзлатев, Борис Сте-
фанов, Ганчо Ванчев, Ганчо Ганчев, Георги Стамболов, Георги Пет-
ков, Георги Пеев, Георги Карафеев, Георги Босолов, Гого Го-
гов, Гьоко Габровски, Димитър Панайотов, Димитър Кънев, Дими-
тър Попов, Диню Станчев, Дончо Дончев, Екатерина Стефанова, Жеко
Жеков, Желязко Петров, Ивайло Геневски, Иван Грозев, Иван Топ-
чиев, Иван Костов, Игнат Телянски, Илия Добрев, Илия Игнатов,
Йордан Халачев, Йордан Чобанов, Йордан Маргенов, Камен Пе-
тров, Колю Колев, Кръстан Раковски, Кръсто Стойчев,
Марин Шиваров, Младен Карталев, Никола Разлоганов,
Никола Джанков, Никола Василев, Николай Иванов, Ни-
колай Калев, Пеко Таков, Пело Пеловски, д-р Петър Георгиев,
Петър Ковачев, Петър Паунов, Петър Попиванов, Пенчо Шейта-
нов, Раденко Видински, Райчо Славков, Руси Табаков, Сава Дъл-
боков, д-р Сергей Мисирков, Симеон Ковачев, Слави Пушкарков,
Станю Попов, Стефан Крайчев, Стефан Прокопиев, Стою Неделчев,
Стоян Попов, Тодор Гайдарски, Тодор Янакиев, Христо Джонджо-
ров, Христо Марянов, Христо Малинов, Цанко Маринов, Цоло Ка-
менов и Янко Стамболов)

Председателството е разрешило отпуск 10 дни на народния пред-
ставител Костадин Русинков. (Става прав)

Г-да народни представители! Току-що се получи известие, че
известният стар парламентарен деец и подпредседател на Камарата
през старите режими дядо Калю Малев, на възраст повече от 80 го-
дини, се е поминал.

Аз моля народните представители да почетем паметта му със
ставане на крака. (Членовете на бюрото, всички народни представи-
тели и министри стават на крака)

Едновременно с това моля да се реши да бъде изпратен под-
председателят на Камарата г-н Георги Трайков да присъствува на
погребението и да поднесе венец от името на Народното събрание.
Моля, които са съгласни с това предложение, да вдигнат ръка.
Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме към точка първа от дневния ред:

Първо четене на законопроект за бюджета на държавата за
1946 бюджетна година.

Моля г-на секретаря да прочете законопроект.

Секретар Костадин Трендафилов (зв): (Чете)

ЗАКОНОПРОЕКТ

за бюджета на държавата за 1946 бюджетна година.

Чл. 1. Разрешава се на министрите да произвеждат, съгласно с
законите на държавата, през 1946 бюджетна година разходите, по-
казани в таблиците към настоящия закон, за 42.910.000.000 лв. а
именно:

1. По Върховното правителство	195.000.000 лв.
2. По държавните дългове	8.354.000.000 "
3. По Върховната и областните сметни палати	54.000.000 "
4. По Министерството на външните работи и не изповеданията:	

а) Министерството	305.000.000 лв.
б) Българска православна църква	146.000.000 "
5. По Министерството на външните работи	1.395.000.000 "
6. По Министерството на народното просве- щение	3.260.000.000 "
7. По Министерството на финансите	863.000.000 "
8. По Министерството на правосъдието	460.000.000 "
9. По Министерството на войната:	
а) Министерството	7.650.000.000 "
б) трудовите войски	1.400.000.000 "
10. По Министерството на търговията и про- мишлеността	383.000.000 "
11. По Министерството на земеделието и дър- жавните имоти	2.500.000.000 "
12. По Министерството на обществените сгради, пътищата и благоустройството	4.100.000.000 "
13. По Министерството на железниците, по- щите и телеграфите — Главна дирекция на пощите, телеграфите и телефоните	1.580.000.000 "
14. По Министерството на народното здраве	2.200.000.000 "
15. По Министерството на социалната политика	1.050.000.000 "
16. По Министерството на информацията и на изкуствата	325.000.000 "
17. Процентно възнаграждение за посъпване на живота и месечно възнаграждение за деца, включително и за тях при народните театри	3.800.000.000 "
18. Временно подпомагане на държавните слу- жители, включително и за тях при на- родните театри	2.890.000.000 "

Кредитът по точки 17 и 18 се разпределя по
министерства и дирекции, според нуждите
им, от министъра на финансите и съгласно
това разпределение се усилват съответните
кредити за заплати.

Всичко 42.910.000.000 лв.

Чл. 2. За покриване на разходите по чл. 1 от настоящия закон
министрите се задължават да събират, според законите на държа-
вата, през 1946 бюджетна година приходите, показани в таблиците
към настоящия закон, на сума 42.910.000.000 лв., а именно:

1. Преки данъци	11.050.000.000 лв.
2. Акцизи	14.967.000.000 "
3. Държавни привилегии (монополи)	1.101.000.000 "
4. Мита	2.800.200.000 "
5. Берни и такси	2.855.500.000 "
6. Глоби и конфискации	410.000.000 "
7. Приходи от държавни предприятия, капи- тали и стопанства	6.273.060.324 "
8. Извънредни приходи	250.000.000 "
9. Разни приходи	2.878.112.276 "
10. Приходи от нетрансферираните суми по службата на външните държавни заеми	324.127.400 "

Всичко 42.910.000.000 лв.

Чл. 3. Досегашните отделни бюджети на следните фондове се
включват в бюджетите и закона за бюджета на държавата за
1946 бюджетна година, а именно:

- Евентуални загуби от заемите, отпуснати на пострадали и пр.
- Амортизационен фонд по заема на дружество "Червен кръст".
- Учителски заплати.

4. Даровити деца, юноши и младежи.
5. Подобрение условията за лекуване и работа в клиниките и институтите на Университета.
6. Агрономически факултет при Университета.
7. Общински налози.
8. Заеми на общините за водоснабдяване, осветление и благоустройство.
9. Деловодители при държавните бирници.
10. Построяване сгради за съдебни места в царството.
11. Пощенска спестовна каса.
12. Здравни фондове.
13. Лечебни сгради.
14. Борба с маларията.
15. Физическа култура и спорт.
16. Многодетни семейства.
17. Подпомагане пострадалите в борба с фашизма.
18. Каса за обществено подпомагане.
19. Птища.

Чл. 4. В чл. 148 от закона за народното просвещение алинея втора, се изменя така:

„Гимназиите са пълни и непълни — мъжки, девически и смесени. Те се издържат от държавата — за заплати и други лични парични възнаграждения, и от съответните общини — за веществените разходи.“

Чл. 5. Отменява се алинея трета на чл. 15-а от закона за държавните служители. Всички длъжностни лица, които към 1 април 1946 г. са действително изслужили посочените в алинея първа и втора на същия член години, се уволняват.

Чл. 6. Отменява се забележка втора след § 54, страница 6, от бюджета на Министерството на правосъдието за 1939 бюджетна година относно събирането на приходите и произвеждането на разходите по кредитите за подобряване на затворното дело.

Чл. 7. За народните театри в София — Народна драма, Народна опера и Детския народен театър, се предлага в бюджета на Столичната народна община субсидия от 45.000.000 лв., която се внася чрез равни ежесмесни вноски в бюджетите на народните театри в София, по разпределение, направено от министъра на информацията и на изкуствата.

Чл. 8. Сумите по авансовите платежни заповеди № № 8963 до 8971 включително, от 1 декември 1945 г., издадени по бюджета на Министерството на народното здраве за 1945 бюджетна година, да се употребят за покупка на храна за болните и за отопление и осветление на болничните заведения.

Чл. 9. Отменява се разпоредбата на наредбата-закон за изменение на чл. 37 от закона за пощите, телеграфите и телефоните относно заплащане от държавните учреждения услугите, които Главната дирекция на пощите, телеграфите и телефоните прави на последните.

Чл. 10. Държавните учреждения не плащат на съответните общини таксите за смет, канал, паваж и други общински такси, с изключение на консумираната електрическа енергия и вода.

Чл. 11. Намерените на 31 декември 1945 г. налични материали, фуражи и други хранителни припаси в складовете на Министерството на войната и поделенията му се изразходват през 1946 г. само за нуждите на същото министерство и поделенията му, без да се зачислява стойността им от съответните кредити по бюджета на Министерството на войната и поделенията му за 1946 бюджетна година.

Към годишните отчети да се прилагат само протоколите за намерената наличност и квитанция за зачисляването им.

Чл. 12. Остават в сила и действия и през 1946 г. постановленията на членове 3, 4, 5, 6, 7, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20 и 21 от закона за бюджета на държавата за 1945 бюджетна година и чл. 2 от закона за бюджета на разните фондове на държавата за 1945 бюджетна година.

Председател Васил Коларов: Има думата г-н министърът на финансите.

Министър Станчо Чолаков: (От трибуната. Посрещнат с ръкоплескания) Г-да народни представители! Оправдан е интересът, който се проявява към бюджета на държавата, защото той е съчетание на всички стопански, културни и социални мероприятия, които правителството възнамерява да извърши. Още по-оправдан е този интерес затова, защото бюджетният проект за 1945 бюджетна година е първият съставен след изтичането на един сравнително дълъг военен период, пълен някога с по-големи, някога с по-малки напрежения за нашия народ.

Г-да народни представители! Съставянето на бюджетния проект за 1946 бюджетна година е съобразено с няколко принципа: положение, едно от които е, че финансовата политика е в пълна връзка със стопанската политика — аграрна, индустриална, минна и други — със социалната политика, с културната политика и с общата вътрешна и външна политика на страната. Те си взаимно сътрудничат, а понякога може и взаимно да си пречат, ако евентуално координирането им не е доведено до желаната степен. Финансовата политика се проявява както чрез данъчните приходи, така също и чрез разходите за персонал, веществените разходи, инвестиционните и други разходи и се изразява в края на краищата чрез приходния и чрез разходния бюджет на държавата и на самоуправителните тела.

Задачите на един бюджет, в това число и на бюджетния проект за 1946 бюджетна година, се изразяват резюмирано така: чрез своите разпределителни действия — и на тях аз поставям ударение — върху структурата на националния доход бюджетът трябва да е в състояние да създаде равновесие между личните и колективните потребности. Това може да се постигне, когато строежът на бюджета се е съобразил с всички стопански и социални условия на времето, а също и с изтъкнатите стопански и социални нужди, като са

има пред вид, в духа на нашата прогресивна, стопанска и социална идеология, едно колкото е възможно по-пълно стопанско и социално строителство. Бюджетът може да играе тази роля — както и сме се стремили да доведем бюджетния проект за 1946 бюджетна година до това състояние — като спазва равновесието между податните сили на данъкоплатците и данъчното им обременяване. Пак чрез своите разпределителни действия бюджетът — и върху това поставям също ударение — създава равновесие между потребностите на отделните категории хора и на отделните лица. И в това в същност се състои прогресивният характер на един бюджет.

Чрез строежа си бюджетният проект за 1946 бюджетна година се стреми да създаде едно равновесие между настоячивите масови нужди на хората и стоките в обращение, предназначени за покриването на тези масови нужди. Също така бюджетният проект се стреми да улесни равновесието между цените и доходите, за да не става едностранчиво насочване на покупателните, а с това и на производителните сили. Оръжие на бюджета са едновременно и данъкът, и разходът. Също така бюджетният проект за 1946 бюджетна година се съобразява и с нуждата от равновесие между парите в обращение и стоките в обращение, между техническите възможности за производство и състоянието на човешкия дух за движение на тези технически възможности.

Пак чрез своите разпределителни действия, бюджетният проект създава равновесие между отделните колективни потребности. Доколкото възможностите на Финансовото министерство са позволявали, то се е ръководило от един стремеж: да доведе разходите, еднакви по значение в отделните ведомства, колкото е възможно до едно по-хармонично отношение и — особено важната задача — да доведе приходите и разходите на държавния бюджет до възможното най-пълно равновесие. Затова защото, известно е на всички, всякакви неравновесие, което един бюджет би създавал между приходите и разходите, води към хронически дефицити, а те неизбежно водят към инфлация и оттам към една инфлационна обезценка на парите.

Г-да народни представители! Аз ще си позволя само в няколко минути да ви нарисувам в най-бегли черти картината за развой на нашето бюджетно стопанство през военновременния период от 1939 г. до 1945 г., защото тази, макар и бегла, картина ще ни даде възможност да си обясним това наследство, което ние получихме и с което следваше и следва да се справим; ще ни даде също така възможност да си обясним и същината, характера на настоящия бюджетен проект.

Постъпили са приходи по редовния бюджет и по извънредните бюджети през 1939 г. 10.000.000.000 лв. кръгло, а в 1945 г. — 79.500.000.000 лв. До 1944 г. включително постъпили са приходи 150.600.000.000 лв. и са изплатени разходи 163.100.000.000 лв. Към тези приходи трябва да се прибавят и тъй изведените бонове за доставки, които не са минавали през касовите операции на скровището, освен само когато тези бонове за доставки са изплатени. До 1944 г. са издадени такива бонове за доставки, давани направо на лицата, които имат да вземат от държавата, кръгло 20.000.000.000 лв. Или периодът от 1939 г. до 1944 г. завършва с резултат: постъпления 150.600.000.000 лв. и разходи, включително боновете за доставки, 182.800.000.000 лв. — или един дефицит на края на 1944 г. от кръгло 32.200.000.000 лв.

Най-характерното през този военновременен период е, че преките данъци играят една сравнително слаба роля. Бюджетът на държавата се опира изключително на акцизите и след това — на извънредните бюджетни постъпления. Извънредните бюджетни постъпления са от няколко вида. Вече споменах за тях боновете за доставки, които не са включвани в бюджетната каса на държавата. На второ място идват заемите от 1941 и 1943 г. На трето място идват 3% скровищни бонове. И на четвърто място идват авансите или заемите от Българската народна банка.

Главните разходни пера на нашето бюджетно стопанство от 1939 до 1944 г. се насочват изключително към Военното министерство, към Министерството на вътрешните работи и след това една много голяма сума се насочва към окупираните или временно управлявани от нас Македония и Беломорието. Трябва да се каже, че бившите управления са извършили едно, почти би могло да се квалифицира, престъпление спрямо нашия обществен живот — затова защото всичко, каквото те са могли да откъснат от нашия национален доход, от нашия национален капитал, от нашите данъкоплатци — всичко почти е било насочвано към онези територии, въпреки съзнанието, че сме там временно.

Жертвите, които нашият национален капитал, нашият национален доход, нашият народ понася във връзка с временното окупирание на тези земи, се изразяват в следните няколко числа: В Македония имаме стопански инвестиции кръгло 9.000.000.000 лв.; изплатени реквизиции, направени от германците — 1.800.000.000 лв.; изоставени инвентарни материали, стоки и държавни вземания — 26.500.000.000 лв. Или всичко инвестиционен разход 37.300.000.000 лв.

За същото време в Беломорието имаме стопански инвестиции 6.100.000.000 лв.; изоставен инвентар, материали, стоки и вземания — 24.700.000.000 лв. и други 1.100.000.000 лв. или всичко 31.900.000.000 лв. А заедно в двете области тези различни видове разходи достигат до 69.200.000.000 лв.

За същото време от тези области са събрани, според данните, с които Министерството на финансите разполага, преки данъци, косвени данъци, включително и мита и други приходи: от Македония 2.100.000.000 лв., от Беломорието — 1.700.000.000 лв., или заедно 3.800.000.000 лв.

Ако спаднем получените приходи от направените разходи, ще получим един дефицит за българското народно стопанство от кръгло 65.400.000.000 лв.

Ако към тази сума се прибавят административните разходи — заплата на персонала, веществен разход и пр. — които достигат за Македония 14.800.000.000 лв., а за Беломорието 13.400.000.000 лв., или общо 28.200.000.000 лв., ще имаме един дефицит за нашето народно стопанство кръгло 93.600.000.000 лв.

Ето, г-да, в какво състояние ние заварихме нашето народно стопанство и с какви жертви то бе оцеляло. Започна упражняването на бюджета за 1945 г.

Аз бих искал също тъй съвсем бегло да дам една представа на народното представителство за състоянието на нашето бюджетно стопанство през 1945 г., защото през тази година правителството на България имаше да се справя както с това наследство, което току-що ви описах, така също и с редица твърде сериозни задачи, за да може чрез тяхното правилно, сполучливо и навременно разрешение да постави България на една колкото е възможно по-благоприятна позиция и вътре, и вън.

Г-да! През 1945 г. имаме първоначално гласувани бюджети за държавата, за железниците и за фондовете на обща сума 49.000.000.000 лв. Понеже при съставянето на бюджета миналата година по това време в редовния бюджет не са били включени редица настоятелни редовни нужди, наложи се гласуването на допълнителни кредити, за да бъдат тия редовни нужди удовлетворени.

Освен това правиха се извънредни разходи, които в края на краищата трябваше да бъдат оформени чрез един извънреден бюджет. Ето тези допълнителни кредити, заедно с извънредния бюджет достигнаха сумата 56.500.000.000 лв. Или общо за редовния и извънредния бюджети на държавата, на железниците и на фондовете бяха гласувани 105.500.000.000 лв.

Покриването на тия 105.500.000.000 лв. стана по следния начин. Редовни постъпления по бюджета на държавата, значи от редовните приходни източници на държавата — 43.800.000.000 лв. По редовните приходни източници на железниците — 10.600.000.000 лв. По редовните приходни източници на фондовете — 6.800.000.000 лв. Или всичко 61.200.000.000 лв.

Остатъкът, за покриване изключително на извънредния бюджет, постъпи: от заема на свободата 21.000.000.000 лв., от 3% съкровищни бонове — 9.700.000.000 лв. и от Българската народна банка аванс 11.700.000.000 лв., или всичко — 42.200.000.000 лв. Заедно с редовните постъпления 61.200.000.000 лв., това прави общо 103.400.000.000 лв.

Срещу тия постъпления от 103.400.000.000 лв., изхарчени са по бюджета за 1945 г. кръгло 100.000.000.000 лв. от 105.500.000.000 лв., които бяха гласувани. Така че касовото бюджетно упражнение за 1945 г. приключва с един излишек от 3.400.000.000 лв.

Освен тези три вида бюджети — бюджета на държавата, бюджета на фондовете и бюджета на железниците — както знаете, редица автономни предприятия, редица автономни институти у нас упражняват самостоятелни бюджети. Техните бюджети биват одобрявани от Министерския съвет въз основа на чл. 46 от закона за длъжностите, пензове и пр. Общата сума на тези бюджети за 1945 г. възлиза на 13.400.000.000 лв., от които частно-правни постъпления 6.600.000.000 лв., а останалите са публично-правни.

На трето място идват бюджетите на селските и градските общини. За 1945 г. бюджетите за селските общини са 6.300.000.000 лв., а за градските общини 6.900.000.000 лв., включително бюджетите на общинските стопански предприятия. Или общо за селските и градските общини през 1945 г. имаме бюджетно стопанство от 13.200.000.000 лв.

Или общата бюджетна картина за 1945 г. се рисува от следните няколко числа:

По бюджета на държавата, редовен и извънреден, 86.100.000.000 лв.

По бюджета на фондовете — 8.000.000.000 лв.

По бюджета на българските държавни железници — 11.400.000.000 лв.

По бюджетите на всички автономни институти, чийто бюджети се одобряват от Министерския съвет — 13.400.000.000 лв.

И по бюджетите на селските и градските общини — 13.200.000.000 лв.

Или общо публично-правното бюджетно стопанство за 1945 г. достига цифрата 132.100.000.000 лв.

Разбира се, трябва да се има пред вид, че някои суми минават от едно публично-правно тяло в друго, така че стават по две-три записвания на една и съща сума. Все пак тия числа са указателни. Те показват колко интензивно нашият национален доход минава през публично-правните бюджети на страната.

Г-да! Като бюджетното стопанство от 1939 до 1944 г., така и бюджетното стопанство през 1945 г. се изгражда — аз вече споменах — върху редовни приходни и върху извънредни приходни източници.

Извънредни приходни източници са и различните видове задължения, които държавата поема. Ще ви дам една бегла картина и за тези задължения. Аз ще дам тук само общи числа. Подробности всеки може да види в публикациите, които се правят от Българската народна банка.

Външни дългове на 31 декември 1945 г. имаме, по оценката от преди 1939 г., кръгло 11.900.000.000 лв.

Вътрешни консолидирани държавни дългове до 1923 г. включително — 3.600.000.000 лв.

Заемът от 1941 г. — 8.100.000.000 лв.

Заемът от 1943 г. — 8.900.000.000 лв.

Заемът на свободата, 1945 г. — 21.200.000.000 лв.

Съкровищни бонове за държавни доставки, които вече споменах, кръгло 20.000.000.000 лв.

3% съкровищни бонове — 26.200.000.000 лв.

Дългове към Българската земеделска и кооперативна банка, към Пощенската спестовна каса и други държавни учреждения — 300.000.000 лв. и

Аванси от Българската народна банка — 14.900.000.000 лв.

Или общо вътрешни задължения на държавата, консолидирани и летящи, 107.200.000.000 лв.

От тази сума следва да спаднем онези задължения, които Земеделската банка, Софийската община и мин. „Перник“ имат да дължат на държавата, защото тя е поела техни задължения по стабилизационния заем от 1928 г. Те са 600.000.000 лв. Или чисто вътрешни задължения остават 103.600.000.000 лв.

Следва да се спадне остатъкът от касовото бюджетно упражнение за 1945 г., който е кръгло 3.400.000.000 лв.

Всичко вътрешни и външни държавни дългове на 31 декември 1945 г. имаме 118.500.000.000 лв.

Към тези дългове трябва да прибавим още така наречените не-трансферирани арриерети, не-трансферирани суми, които не сме изплатили на съответните им падежи от 1940 г. насам, откогато сме спрели изплащането годишните анюитети на нашите външни държавни заеми. Тези не-трансферирани суми от 1 април 1940 г. до 31 декември 1945 г. достигат до 730 милиона лева кръгло.

Още няколко думички, за да се охарактеризира действително сериозното напрежение, до което нашето бюджетно стопанство, а с това и нашето народно стопанство, е доведен от 1939 г. насам.

Няколко числа ще ви дам за гарантираните от държавата заеми. Действително ония заеми, които са раздадени на частни или обществени институти и са гарантирани от държавата, няма да легнат непосредствено в тежест на самата държава. Тя само ангажира един вид кредита си. Има обаче заеми, които са дадени на държавни институти под гаранция на държавата, които фактически са държавни задължения. Аз съм се постарал да направя едно разпределение на тези именно заеми, гарантирани от държавата.

На Българската земеделска и кооперативна банка са дадени външни заеми, под гаранция на държавата, с остатък на 31 декември 1945 г. — 90.000.000 лв.

На Българската народна банка са дадени външни заеми с остатък на 31 декември 1945 г. — 280.000.000 лв.

На Ипотекарната банка, която е изключително държавен институт, е даден вътрешен заем под гаранция на държавата 310.000.000 лв.

На общини са дадени 1.040.000.000 лв.

На различни държавни институти и фондове — 9.070.000.000 лв.

Заеми на частни стопанства, под гаранция на държавата, дадени от Българската земеделска и кооперативна банка — 1.230.000.000 лв.

Заеми на частни лица, под гаранция на държавата, дадени от страна на популярни банки — 2.330.000.000 лв.

И най-после заеми, дадени под гаранция на държавата на частни лица от Банка „Български кредит“ — 10.330.000.000 лв.

Или общо заеми под гаранция на държавата — 24.680.000.000 лв.

Очевидно, г-да, ние сме изправени пред сериозната задача постепенно да довеждаме до порядък състоянието на нашето държавно съкровище. Ние сме изправени пред сериозната, тежка и отговорна, но бих казал и толкова благородна задача, постепенно да се справим с всички олустошения, които миналото е нанесло както върху структурата и използването на нашия редовен бюджет, така също и върху опъването до крайна степен на всички извънредни приходни източници.

Разбира се, че през 1945 г. и ние си послужихме с извънредни приходни източници, защото бяхме изправени пред сериозната задача да очистим политическото лице на нашата страна, да можем да се освободим от обвинението, че ние сме услужвали на нацистите, които се проявиха като отявлени врагове на демократическите народи, и да припомним постепенно, чрез героичните действия от наша страна, на страната на демократическите народи. Едно от тези героични действия беше нашето участие в отечествената война. Колко полезно и колко необходимо е било нашето участие в отечествената война, това всеки българин, всяка българка, и млад, и възрастен, знаят много добре. Достатъчно е човек да даде само за секунда ухо и да чуе какво е положението в онези страни, които като нас бяха сателитни на Германия, но останаха до край в това си положение, да разбере колко печално и трагично би било нашето положение, ако ние не бяхме се решили и не бяхме предприели тази рискована, героична, но полезна операция.

Нашето участие във войната на страната на демократичните народи ни струва не само човешки жертви. То ни струва и много материални жертви. Материалните жертви, които понесохме от участието ни в тази война, се изразяват в следните няколко числа. Първата фаза на войната ни струва 44.400.000.000 лв., втората фаза на войната — 47.900.000.000 лв., или общо 92.300.000.000 лв.

От тази обща сума на материални жертви, които сме понесли от нашето участие в отечествената война, следва да се спадне — и то с голяма благодарност — стойността на онези материали, както и на парите, които III Украински фронт даде безвъзмездно на нашата Първа армия. Стойността на тези безвъзмездно дадени материали и на парите, в чужда валута — главно в глътко — е изчислена досега от съответните войскове институти на 7.200.000.000 лв. (Ръкоплексиания) Изчисленията обаче не са приключени и по всяка вероятност ще имаме съществено увеличение.

Също така през 1945 г. ние трябваше да понесем и други жертви — жертви по изпълнението на спогодбата по примирието. По тази спогодба до 31 декември 1945 г. ние сме дали: по членове 15 и 17: 27.900.000.000 лв., по чл. 16 — 230.000.000 лв., по чл. 3 — 920.000.000 лв., или общо 29.090.000.000 лв. Освен това по чл. 9 който засяга Югославия, сме дали 1.380.000.000 лв. Или общо по изпълнението на тази спогодба — 30.470.000.000 лв.

Ето така се приключи бюджетът на 1945 г. Бюджетопроектът за 1946 г. е поставен в една далеч по-шастлива обстановка от бюджета на 1945 г., затова защото отечествената война свърши, ние приключихме с нашето участие в нея, приключихме изобщо с всички извънредни нужди, с изключение само изпълнението на спогодбата по примирието и евентуално свързването ни с арриеретата по външните задължения.

Няколко думи, в най-общи черти, за общите стопански условия, които играят роля за формирането на бюджета за 1946 г. Преди всичко от тази едностранчива външна търговия с Германия, която беше усвоена от нашите бивши управления и която ангажираше 75—85% от нашия внос и износ, остават загуби за нашето народно стопанство кръгло 25.000.000.000 лв. по кларинга. Българската народна банка взема безспорно мерки, за да се справя постепенно с това наследено положение. На второ място трябва да се има пред вид, че макар войната да завърши, ние все още, както и всички други държави, не сме успели да приключим този бавен процес — преминването от военновременното към мирновременното стопанство.

Всеизвестно е също така, че през 1945 г. ние имаме два рода събития, които, за щастие, отминаха. Едното беше сушата, а другото беше още неуталожено дислокиране на обществените и административните пластове у нас след 9 септември 1944 г. Дислокирането на пластове след 9 септември 1944 г. безспорно беше съществено дълбоко. То не можеше и да не бъде дълбоко, според характера си, според обстоятелствата, при които дойде, според причините, които го предизвикаха. Би било обаче исторически оправдано да се каже, че отраженията на това дислокиране у нас са далеч по-слаби в отрицателната си форма, отколкото подобни отражения където и да било на друго място.

Дислокирането на обществените, стопанските и социалните пластове след 9 септември 1944 г. у нас безспорно не можеше да не се отрази върху трудовата дисциплина, не можеше да не се отрази върху обема на производството, не можеше да не се отрази и върху разпределението, но тия отражения са далеч по-слаби в отрицателната си форма, отколкото подобни отражения във всички други страни, където това дислокиране на стопанските и на социалните пластове е било предизвикано и е станало.

Георги Димитров (к): Благодарение на Отечествения фронт и на правителството на Отечествения фронт.

Министър Станчо Чолаков: Безспорно благодарение на Отечествения фронт.

Сушата докара едно бедствие всеизвестно. Тя се отрази върху добива на селското ни стопанство, който е средно взето с 30% намален в сравнение с добива през 1944 г. Но косвено сушата се отрази и върху ония индустриални браншове, които преработват изключително местни земеделски произведения. На трето място сушата се отрази и върху ония индустриални браншове и индустриални предприятия, които си служиха в по-голяма степен с електрическа енергия.

Им тези обстоятелства трябва да се прибави и спогодбата ни със Съветския съюз. Тя дойде тъкмо навреме. Тя дойде тогава, когато ние бяхме всецяло откъснати от външния свят и нямаше абсолютно никаква възможност да си доставим било скъпо или евтино най-необходимите сурови материали, горивни материали за движението на нашата индустрия и за задоволяването на нашите елементарни нужди. И затова аз смятам, че българският народ няма да забрави да изразява своята благодарност всеки път, когато се заговорим за тая спогодба. (Ръкоплескания)

В редицата на общи стопански условия, които фланкират, така да се каже, нашето общо стопанско състояние, върху което се изгражда бюджетопроектът на 1946 г., стои — и то подчертано — нашето парично дело.

Аз искам пак бегло, с няколко само числа, да дам една характеристика на картината, за да не ви отнемам време.

Имаме едно постепенно увеличение на паричното си обращение от 1939 г. насам. От 5.686.000.000 лв. на 31 декември 1939 г., нашето общо парично обращение — включително значи разменните монети, банкнотите и по-късно 3-процентовите съкровищни бонове — постепенно се покачва на 8 милиарда, 15 милиарда и 700 милиона, 23 и половина милиарда, 35 и половина милиарда, 67 милиарда и 200 милиона на 31 декември 1944 г. и 73 милиарда и 161 милиона на 31 декември 1945 г., а на 21 януари 1946 г., значи преди няколко дни, на 73 милиарда 378 милиона.

Или това увеличение на нашето парично обращение, намалява се безспорно процентът на покритието. Както знаете, според закона за Народната банка, покритието би следвало да бъде 25%. От 26% в 1939 г. то постепенно се намалява, докато стигнем на 31 декември 1944 г. на 5.35%, на 31 декември 1945 г. на 4.44% и на 21 януари 1946 г. на 4.20%. Това голямо напрежение на нашето парично стопанство очевидно е едно обстоятелство, което ние всеки път трябва да изтъкваме особено пред ония външни страни, от които зависи формирането на условията за нашия мирен договор — колкото голямо е изобщо било нашето напрежение, колкото големи са жертвите, които носим на гърба си, за да можем да изпълним добросъвестно и героично особено задълженията си от 9 септември насетне, да можем, с други думи, да дадем възможния най-голям принос във военната и в мирната борба на демократичните сили.

Движението на нашето парично стопанство безспорно ни застава откровено и честно да се занимаваме с него и да проявим всички добри грижи, за да можем действително да го държим в ръката си, действително да командваме паричното си стопанство, за да бъде то полезно за развитието на нашето народно стопанство. От нас се изисква следователно, като разберем най-искрено и най-ясно и точно нещата, да си дадем сметка след това чрез какви средства ще успеем да се справим с развоја на паричното ни дело, защото средства никога не липсват, достатъчни са добра воля и добро и честно отношение към нещата. Аз смятам — ще си позволя тази нескромност да кажа — че правителството от 9 септември насам е дало доказателства за своето ясно, откровено и честно отношение към нещата, такива каквито са, и ги иззовава с техните истински имена. Само така ние смятаме, че може да се държи въ-

лен и полезен контакт с нашия народ и само така ние можем да разчитаме на пълното сътрудничество и съдействие от страна на нашия народ.

Влоговете в нашите банки от кръгло 17.700.000.000 лв. на 31 декември 1939 г. достигат до внушителната сума 59 милиарда и 40 милиона лева на 31 декември 1945 г. Също тъй в такава посока се движат и пласментите на банките: от 14.480.000.000 лв. на 31 декември 1939 г. пласментите на всички банки у нас достигат до внушителната сума 49.180.000.000 лв.

Трябва обаче да се забележи, че движението на влоговете, както и движението на пласментите, не върви успоредно с движението на паричното обращение. И това е една сериозна задача, с която ние ще трябва да се справим. Ако ние си, послужим с индексни редове, за да илюстрираме движението на паричното обращение, влоговете и пласментите, и ако вземем тяхното състояние през 1939 г. за 100, ще имаме: за паричното обращение 1.286 на 31 декември 1945 г.; за влоговете 334 и за пласментите 340. Това показва, че голяма част от паричните средства в обращение се задържат да отиват под формата на влогове в банките. Тази задача, повтарям, е твърде сериозна, и ние ще трябва да продължим да прилагаме всичките необходими средства, за да може да се доведат тези редове на паричното обращение, влоговете и пласментите в същата успоредност, каквато са имали по-рано.

Така, през 1939 г. на всеки 100 лв. парично обращение ние сме имали вписани в кредитните институти 311 лв. влогове; на 1940 г. на 100 лв. парично обращение — 242 лв. влогове, за да стигнем на 31 декември 1944 г. на 100 лв. парично обращение само 78 лв. влогове. След това обаче вече линията показва едно покачване, едно постепенно подобрене и на 31 октомври 1945 г. достигаме до 80 лв. влогове на 100 лв. парично обращение и на 31 декември 1945 г. — 81 лв. влогове на 100 лв. парично обращение. Повишението безспорно е слабо, но във всеки случай важна е тенденцията. И нашите усилия са насочени нататък — да се запази преди всичко тенденцията.

Едно друго обстоятелство, което трябва да се има пред вид при обсъждане на бюджетопроекта за 1946 г., защото се е имало пред вид, когато същият се е формирал от сътрудниците ни в Финансовото министерство, то е обстоятелството, че търговската размяна е произоставила счетоводия кредит и си служи изключително чрез плащане в брой. Аз вземам данни само от Банка „Български кредит“, от които се вижда, че разрешените счетоводни кредити все повече и повече не се използват от лицата, на които тези кредити са разрешени. Докато през 1943 г. от разрешените счетоводни кредити са ползувани само 40%, в 1944 г. също толкова, в 1945 г. са ползувани 33%.

Друг един симптом, който очертава една вече по-благоприятна тенденция за развоја на нашето стопанство, са данните за протестираните полици и съдебния портфейл при банките. Докато през 1939 г. са протестирани полици на обща сума 393.000.000 лв., през 1944 г. — 376.000.000 лв., през 1945 г. — 221.700.000 лв.

През 1939 г. средният размер на протестирана полица е 5.428 лв., през 1944 г. — 47.025 лв. и през 1945 г. — 44.340 лв. Същата по-благоприятна тенденция се отбелязва и чрез данните за съдебния портфейл при отделните банки. Не искам да ги цитирам, за да не ви отнемам времето.

Сега искам да се спра за няколко минути и върху движението на цените, като характерен симптом за нашето стопанско състояние, върху което е базирано формирането на бюджетопроекта за 1946 г. От публикациите, които Главната дирекция на статистиката прави, сме извадили и сме поставили в известен порядък индексите на цените на едро, индексите на цените на дребно по нормираните цени и след това индексите за издръжката на живота. Също така в един ред сме извадили коригираните индекси, които главният директор на статистиката г-н д-р Киранов се опитва да направи, като взема пред вид извъннормираните цени.

Така, цените на едро се движат от 100 за 1939 г. на 546 в началото на 1945 г. и след това вече през течение на 1945 г. ние имаме почти едно задържане в движението на цените. Имаме действително едно слабо покачване — 564, 566, 569 в последователни месеци, но това слабо покачване може спокойно да се характеризира като едно задържане на цените на едро, защото това слабо покачване дава едно сравнително по-слабо отражение върху развоја на стопанските процеси.

Същото би могло да се каже и за цените на дребно. Те се повишават от 100 през 1939 г. на 578 в началото на 1945 г. и оттам насетне ние имаме задържане на същото ниво.

Индексът за издръжката на живота, при 100 за 1939 г., се покачва на 338 за 1944 г., на 510 за 1945 г. в началото и след това се задържа с малки колебания нагоре или надолу, но може да се каже, че въобще има едно задържане.

Както ви споменах, д-р Киранов се опитва да коригира този индекс за издръжката на живота, който е съставен, както е известно, само въз основа на нормираните цени, като взема под внимание и онези стоки, които се продават извън нормираните цени.

Министър Добри Терпешев: На черна борса.

Министър Станчо Чолаков: Черна борса за тези цени, които са нормирани, но има цени, които не са нормирани. — Та, той прави известни изчисления и достига до заключението, че ние бихме могли да повишим с 50% индексите за издръжката на живота, за да получим действителните. Вярно е, че в по-предните години извъннормираните цени са сравнително по-ниски, но тогава пък количествата на стоките, които са консумирани от домакинствата на такива цени, са повече. Постепенно, като идваме насам, възможно е извъннормираните цени да се повишават, но пък ка-

личествата на стоките, които се купуват от домакинствата по та-
кава цена, се намаляват. Така че чрез тази взаимна компенсация се
стига до една корекция от 50%. В такъв случай при индекс за из-
дръжка на живота 100 за 1939 г. ние стигаме индекс 750 в началото
на 1945 г., който се задържа до към октомври на 760 и към
ноември към 790.

Бъв връзка с този индекс за издръжка на живота, който
безспорно е един съществен характерен белег за стопанското раз-
витие, аз искам да ви кажа 2—3 числа и за разчленения вече ин-
декс в зависимост от това, за какви домакинства става дума.

Така, за чиновническо домакинство индексът за издръжка на
живота при 100 за 1939 г. стига на 323 за 1944 г. и 486 за 1945 г.
Ако го коригираме с 50%, според изтъкнатото по-горе, ще имаме
значи към 700 и нещо. За работническо домакинство при 100 за
1939 г. имаме 338 за 1944 г. и 510 за 1945 г. Съответно кориги-
рано, ще отиде към 750. За зърнопроизводително домакинство при
100 за 1939 г., 369 за 1944 г. и 491 за 1945 г. За тютюнопроизво-
дително домакинство при 100 за 1939 г. имаме съответно 375 и 486.

Аз се спирам върху тези индексни движения на цените, защото
те са най-указателните симптоми за развой на стопанството и за
състоянието, в което се намира то.

Освен тия индекси за цените на едро, за цените на дребно и
особено за издръжката на живота следва да се имат пред вид и
индексите на външно-търговските ни цени. Тия индекси на вън-
шно-търговските цени определят отношенията ни със страните, с
които извършваме търговия. При вносни цени за 1939 г. 100, внос-
ните цени са се движили последователно: 139 за 1940 г., 175 за
1941 г., 210 за 1942 г. и т. н., докато стигнат 614 на септември
1945 г. Последователните индекси на износните цени са: 100, 127,
докато стигнат 448 за септември 1945 г. Ако сравним двата ин-
декса, нещо, което е интересно, ще видим, че до 1942 г. имаме
по-слабо повишение на нашите износни цени в сравнение с нашите
вносни цени. През 1943 и 1944 г. те се изравняват, а през 1945 г.
нашите износни цени в сравнение с нашите вносни цени се на-
маляват.

Особено внимание би следвало да се обърне и върху движе-
нието на нашия национален доход. Както ви е известно, г-да на-
родни представители, националният доход е основният източник,
откъдето се черпят средства за задоволяване както на личните
нужди на хората и на техните домакинства, така също и на ко-
лективните нужди на различните публично-правни тела.

Върховната стопанска камара е направила една целен опит да
установи движението на нашия национален доход. До 1936/1937 г.
имаме добре проверени статистически данни за нашия нацио-
нален доход. Оттам насетне обаче можем да си служим само чрез
оценки — това, което е направила и Върховната стопанска камара.
От тези оценки, които са направени, ние можем да проследим —
така както аз съм се опитал — движението на доходите от отде-
лните категории стопански отрасли, съставили части на нашето на-
родно стопанство. Според моята таблица в една категория са по-
ставени доходите от първичното производство — земеделие и от-
раслите му, горя, лов и животновъдство; във втора категория —
доходите от промишлената дейност — от занаятите и индустрията;
в трета категория — доходите от търговия, съобщения, кредит,
застраховки и пр.; в четвърта категория — доходите от възнаграж-
дения за труд — наемници, свободни професии, пенсии и пр.; пета
категория — домашен поминък.

От първично производство — земеделието с неговите отрасли
включително горите, лова и риболова, имаме на 1939 г. доход 21
миларда 200 милиона лева, като постепенно се повишава, за да
стигне на 1944 г. 82 миларда 600 милиона лева и на 1945 г., по-
ради сушата, спада на 65 миларда 900 милиона лева.

От промишлена дейност — занаяти и индустрия — на 1939 г.
имаме доход 9 миларда 200 милиона лева, на 1944 г. стига 22 ми-
ларда и на 1945 г. — 25 миларда 600 милиона лева.

От търговия, съобщения, кредит, застраховки и пр. на 1939 г.
имаме доход 17 миларда 800 милиона лева, който постепенно се
повишава до 1944 г. на 32 миларда 100 милиона лева и през 1945 г.
спада на 20 миларда лева.

От възнаграждения за труд — наемници, свободни професии и
пр. — на 1939 г. имаме доход 6 миларда 300 милиона лева, на
1944 г. — 16 миларда 500 милиона лева и на 1945 г. — 24 ми-
ларда 800 милиона лева.

От домашен поминък имаме доход 3 миларда 300 милиона
лева на 1939 г. и съответно 5 миларда 500 милиона лева на 1945 г.

Или общата сума на националния доход се движи от 57 ми-
ларда 800 милиона лева за 1939 г. на 162 миларда 800 милиона
за 1944 г. и през 1945 г. пада на 141 миларда 800 милиона лева.

Ако редуцираме националния доход към цените на 1939 г., ще
имаме: 57 миларда 800 милиона лева на 1939 г., като постепенно
пада и стига 26 миларда 300 милиона лева през 1945 г.

Средно на глава от населението се пада редуциран национален
доход: 9209 лв. през 1939 г., като постепенно се намалява и стига
през 1944 г. 6.844 лв., а през 1945 г. — 3.809 лв.

Г-да! Националният доход представлява интерес и от гледна
на своята структура — какъв е броят на лицата, които получават
доход до 10.000 лв., какъв е броят на лицата, които получават до-
ход до 20.000 лв., какъв е броят на лицата, които получават до-
ход до 50.000 лв. и т. н. За съжаление, такива данни засега ние
имаме, имаме само известни указания и именно тези указания са били
едно от ръководните начала на Министерството на финансите, ко-
гато е съставявало бюджетния проект за 1946 г.

Както споменах, бюджетът на държавата извършва разпреде-
лителни функции. Бюджетът на държавата не изразява само онези
мероприятия, които има да се извършват, които има да се осъще-
ствяват, но бюджетът на държавата може чрез своите приходи

да отнема такива части от доходите на известни лица, каквито
се преценяват за необходими да се отнемат, и чрез разходите да
даде такива части от доходите на съответни категории и групи
лица, каквито се преценяват, че следва да се дадат. С други думи,
държавният бюджет играе една корективна роля при разпределе-
нието на националния доход между отделни лица и категории
лица, не остава същото разпределение, каквото би било, ако дей-
ствуваша слепешката свободните стопански сили. Това е една от
сериозните задачи на държавния бюджет. Ние в Финансовото ми-
нистерство сме се старали да държим сметка за тая задача, до-
колкото това е било по нашите сили и доколкото това е било
възможно.

Няколко думи, г-да, и за по-специалните стопански условия,
върху които бюджетният проект за 1946 г. е базиран. След тия съв-
сем бегли думи относно общите стопански условия, изразени чрез
националния доход, чрез паричното ни стопанство, чрез движението
на влоговете и т. н., ще кажа няколко бегли думи и относно по-
конкретните условия на отделните отрасли на нашето народно сто-
панство.

Преди всичко нашето земеделско стопанство, както е известно,
се характеризира със сравнително тежки и сравнително прими-
тивни трудови, здравни, културни и други условия. То също така
е дребно. У нас гъстотата на земеделското население е най-го-
ляма. Никъде, в никоя друга страна обработваемата земя не е
така гъсто населена със селски-земеделци, както у нас. Ние имаме
един по-специален стопанско-социален състав. Ето тези условия
именно предопределят и производствения капацитет на нашето земе-
делско стопанство.

Що се касае до стопанско-социалния състав на нашето земе-
делско стопанство, аз ще си позволя да спомена само няколко
числа, които по-нататък сигурно ще бъдат полезни при обсъ-
ждането на данъчния капацитет на нашето земеделско стопанство.
При една анкета, правена от Главната дирекция на статистиката,
наблюдавани са 15.265 земеделски стопанства. Изводите са сле-
дователно репрезентативни, представителни. Между тези наблю-
давани 15.265 стопанства има стопанства с земя до 10 декара, от
10—30 декара, от 30—50 декара, от 50—100 декара, от 100
— 200 декара и над 200 декара. При тези наблюдавани стопанства
земеделците като единствен поминък започва да господства при
стопанствата над 50 декара. От стопанствата с земя до 10 декара
само 15% изкарват поминък си изключително от земеделието, за
други 15% от стопанствата земеделието е гласното занятие, а
45% от тези стопанства упражняват земеделието като второсте-
пенно занятие.

Няколко само характерни белези, които биха ни улеснили в
обсъждането на бюджетните тежести върху земеделското сто-
панство. Нашето земеделско стопанство е безспорно с извабен
инвентар. Но нашето земеделско стопанство използва сравнително
най-разнообразен климат и най-разнообразен почвен състав. Може
да се каже, че нито едно от европейските земеделски стопанства
няма толкова разнообразие на климат и на почви. У нас нямаме го-
леми пространства — да кажем Дунавската равнина или други —
които да имат еднаква почва и еднакъв климат. Отделни площи у
нас са благоприятни за маслодайните култури, други са благоприятни
за зърнените култури, трети за тютюна, за зеленчуците, за плодо-
вете и т. н. и т. н.

Явява се големият въпрос: как може да се използва това раз-
нообразие на климат и на почвен състав? Мене ми се струва, че
едни от най-благоприятните начини за използването на това бо-
гато разнообразие на климат и почвен състав е да се изградят на-
понтелни и електрификационни съоръжения. Чрез една система от
напонтелни съоръжения и чрез една система от електрификационни
съоръжения ние ще имаме възможност да обогатим нашата
земя. И тогава голямото наличие от излишен сега-засага селско-
земеделски труд ще намери пълно приложение в такива земя,
които получават обогатяването си чрез напонтелни и елек-
трификационни съоръжения. Може би поради дребния характер
и не толкова поради дребния характер, а поради трудовия
характер на нашето земеделие, ние имаме най-гъсто населена зе-
мелска земя — кръгло 120 души сега се падат на квадратен ки-
лометър обработваема земя, а преди войната статистиката уста-
новяваше 116. Този налив на земеделски труд може да бъде пол-
зотворно упражняван, може да бъде използван, когато бъде под-
псмонат чрез различни напонтелни и електрификационни съоръже-
ния. Това е първото условие. И второто е, нашето земеделие да
се приспособи към съответните нужди и възможности. Ние имаме
широки възможности да разширим площта на маслодайните култури
у нас; ние имаме широки възможности да развием влакодайните
култури, а също тъй и други индустриални култури, фуражни
култури, зеленчуци, плодове и т. н. А всички тези култури, осо-
бено индустриалните, са повече трудово-интензивни и ще могат да
погълнат голяма част от излишния земеделски труд.

Нашето земеделие безспорно не е измежду най-зле поставените.
Ние често говорим за тежките условия, при които се развива на-
шето земеделие, ние говорим, че то е сравнително назад, сравнено
с редица чужди земеделски стопанства. То обаче не е тажа назад
и особено не би могло да бъде назад. Това се вижда преди всичко
от известни данни за реколтите у нас.

Ако се спрем върху данните за реколтите на пшеницата, на
царевицата и на слънчогледа от 1933 г. насам, ще забележим го-
леми разлики между най-плодородните и най-засеждовете го-
дини. Това движение на плодородието между един максимум и
един минимум показва, че има известни колебливи условия в на-
шето земеделие. Колебливите условия безспорно не са в размера
на земята, колебливите условия не са в размера на човешкия труд,
колебливите условия не са и в приложението на инвентара. Коле-
бливите условия у нас, както и статистиката показва, са единствено

и изключително в климатическите особености. Затова преди малко споменах, че един напонтелни съоръжения биха еманципирани до голяма степен нашето земеделие от тези климатически особености, които връхлетяват върху нашата земя през година, през две и пр.

Средната реколта за 1933—1944 г. е за пшеницата 109 кгр. на декар. Обаче през 1938 г. сме имали 154 кгр. на декар, а през 1942 г. 61 кгр. на декар — един марж следователно между 61 кгр. и 154 кгр. Същото е и с царевичката: между 139 кгр. и 59 кгр., същото е и със слънчогледа: между 101 кгр. и 54 кгр. Но и през тези най-богати и най-бедни реколтни години има известни явления, които трябва да спрат нашето внимание, за да имаме по-пълна представа за нашето земеделие при днешния му трудов състав.

При най-добрата реколтна година, каквато е 1938 г. за пшеницата, ние сме имали добив в Севлиево околия 232 кгр. на декар, в Беленска околия 230 кгр., в Новоселска околия 225 кгр., в Провадийска околия 217 кгр.; или имали сме средно 226 кгр. на декар в тези околии. А през същата година ние сме имали: в Петричка околия 25 кгр. на декар, в Ардинска околия 35 кгр., в Борисовградска околия 40 кгр., в Момчилградска околия 41 кгр.; или средно 35 кгр. на декар. С други думи, при най-богатата пшенична реколтна година, ние сме имали околии със среден добив от 25 до 35 кгр. на декар и околии със среден добив от 226 до 232 кгр. на декар. Виждате следователно, колко голям е маржът между отделните околии.

При най-слабата пшенична реколтна година — 1942 — имаме в Пловдивска околия 98 кгр. на декар, в Новоселска околия 98 кгр., в Бургаска околия 88 кгр., в Търговищенска околия 80 кгр.; или средно 91 кгр. на декар. А през тази най-слаба реколтна пшенична година имаме: в Ардинска околия — 38 кгр. на декар, в Русенска 40 кгр., в Габровска 41 кгр., в Ивайловградска 42 кгр.; средно 40 кгр. на декар. Или при най-добрата реколтна година разликата между едините и другите околии е с 191 кгр., а при най-слабата реколтна година — с 51 кгр.

Същите различия се наблюдават и за другите култури — да не се спирам за тях да ви отегчавам.

Моята мисъл следователно е, че нашето земеделие представлява един особено интересен комплекс от явления. То е действително дребно; то е действително с изхабен инвентар; то е много гъсто населено; то е най-гъсто населеното. Никъде не съществува земеделско стопанство така гъсто населено, с толкова много изобилна работна ръка. Тази изобилна работна ръка ни поставя пред задължението да намерим как тя да бъде оползотворена, как тя да бъде направена полезна за създаването на все по-голям и по-голям национален доход.

И понеже от другите данни, които аз изнесох тук, се вижда, че реколтите у нас варират с големи разлики, идвам до заключение, че трябва да намерим, кое е това изключително условие, което обуславя голямото различие между реколтите по години или между реколтите по околии. И когато се наблюдават данните, както статистиката ги дава, идва се до заключението, че това изключително условие е влагата. Затова аз пак подчертавам, че водните, напонтелните съоръжения са най-важните за подобрене рентабилитета на нашето земеделие.

И действително бюджетопроектът за 1946 г. държи сметка за тази наша народостопанска нужда. Министерският съвет има становището, че една голяма сума трябва да се даде за електрифицирането на страната чрез постройката на язовири, та да може едновременно да се използва и електрическата сила на нашето водно стопанство и неговата напонтелна сила.

(Председателското място се заема от подпредседателя Петър Попзлатев)

Че нашето земеделско стопанство не е измежду най-слабите, личи и от други едно число, които се дават от годишника на Международния институт по земеделието в Рим за пшеничната реколта от 1934 г. до 1939 г. България е показана през 1934 г. с 86 кгр. на декар, през 1935 г. — 118 кгр., през 1936 г. — 137 кгр., през 1937 г. — 135 кгр., през 1938 г. — 154 кгр. и през 1939 г. — 158 кгр.

Унгария е малко по-високо от нас: през 1934 г. — 115 кгр. на декар и по-нататък 137, 147, 132, 166, 164 кгр. на декар.

На същия ранг е Полша. Съществено по-слаба от нас е Румъния, гдето се почва от 68 кгр. на декар и се стига до 76, 102, 106, 126, 109 кгр. на декар.

Също по-слаба от нас е Югославия. Също — Турция.

По-силни са северните дребно-стопански страни: Холандия — от 331 кгр. до 336 кгр. на декар; Дания — от 308 до 350 кгр. на декар; Белгия — от 293 до 315 кгр. на декар. В същност тези три страни държат първо място по своето плодородие. Нито една друга страна, според тези данни, не получава такава реколта на декар, както те. Канада, според тези данни, има реколта, която се движи между 77 и 123 кгр. на декар; Съединените щати — между 82 и 95 кгр. на декар; Съветският съюз — между 86 и 113 кгр. на декар.

Виждате следователно от тези данни, че нашето земеделие не стои най-назад. Но то може да разгърне още повече своите производителни сили, стига да можем да го подпомогнем чрез напонтелни мероприятия, за които бюджетът за 1946 г. държи сметка.

Председателстващ Петър Попзлатев: Давам 10 минути почивка.

(След почивката)

Председател Васил Коларов: (Звъни) Заседанието продължава. Има думата г-н министърът на финансите да продължи речта си.

Министър Станчо Чолаков: (От трибуната) Г-да народни представители! При изготвянето на бюджетопроекта за 1946 г. ние

сме се старали да преценим податните сили на разните отрасли на нашето народно стопанство, на първо място, разбира се, на полевъдството като съставна част на земеделието. Полевъдството е най-големият доставчик на националния ни доход. Кръгло половината от нашия национален доход идва, както вече се разбира от цитираната от мен табличка, от нашето земеделие.

Ние сме се старали да преценим податните възможности и на нашето скотовъдство. Преди всичко това наличие на повече работна ръка, на повече работни сили е едно обстоятелство, което ние всякога трябва да имаме пред вид, когато преценяваме капацитета на полевъдството или на скотовъдството, въобще капацитета на нашето земеделие. Скотовъдството е такава отрасъл, която изисква повече и по-грижлив труд, по-голяма любов към добитъка. Малките животни изискват същата грижа, както и новородените деца. И нашият народ се отличава тъкмо с тази любов към своя добитък, и тази любов ние безспорно можем и следва да оползотворим.

Нашето скотовъдство има широки пласментни възможности. Преди всичко то трябва да задоволи нашите вътрешни нужди. Нашата индустрия и нашето продоволствие се нуждаят от по-голям брой скотовъдни продукти. Но нашите скотовъдни продукти имат широки пласментни възможности и в чужбина. Нашите климатични условия, нашите почвени условия по-точно, позволяват да излизаме на външните пазари с по-доброкачествени и с по-добър вкус скотовъдни произведения. Най-беглото изучаване на външните пазари, където ние сме пласирали такива произведения, потвърждава тази мисъл.

Бюджетът следователно е изправен пред още една задача: да улесни интензивирането на нашето скотовъдство или най-малкото да не го отежнява чрез излишни данъчни тежести.

Нашите гори имат широки експлоатационни възможности. Ние имаме, както ви е известно, кръгло 30 милиона декара гори. Нашите гори, за съжаление, не са рационално експлоатирани. А при една рационална експлоатация те могат да бъдат база не само на нашата дървопреработна индустрия — те могат да бъдат база на една разнообразна химическа индустрия и особено за производство на целулоза. Понеже правителството е имало възможност да се изкаже вече по тези въпроси, неговата горска политика е изяснена, бюджетът не можеше да не държи сметка за това ясно становище на правителството относно нашето горско стопанство. Нашето горско стопанство трябва да бъде рационално и правилно експлоатирано. В такъв случай то ще представлява източник на приходи за бюджета. От друга страна една правилна залесителна политика ще допринесе за облагородяването на нашите климатични условия; а също и за подобрене на нашето водно стопанство.

Нашето водно стопанство също има широки творчески възможности. Аз вече споменах, че по него правителството има едно ясно и твърдо, решително становище. Това решително становище на правителството е взето под внимание при съставянето на бюджетопроекта за 1946 г., в който се предлагат кредити за една от най-големите, най-смелите и решителни мерки на правителството — да се уловят водните сили у нас и да се използват за нашето стопанско творчество. Бюджетопроектът държи сметка за тази политика на правителството и е направено всичко, за да може улавянето на водните сили да бъде извършено колкото е възможно по-скоро и действително нашето водно стопанство да бъде рационално изградено и поставено в пълна услуга на нашето прогресивно стопанско и социално строителство.

Широки възможности има и нашата индустрия. Вярно е, че нашата индустрия не е подновявала своя машинен инвентар, но вярно е и от друга страна, че той не е толкова изхабен, за да бъде негоден. Важното е, че $\frac{1}{4}$ ст нашата индустрия е приспособена към използване на местни сурови материали и местни горива. А нейните пласментни възможности са твърде широки. И нашият вътрешен пазар е широк. Той има нужда от много голямо количество индустриални стоки. А известни наши индустриални браншове могат с успех да излизат и на външния пазар.

Същото може да се каже и за нашите занаяти. Чрез електрически съоръжения нашите занаяти ще бъдат механизирани. И те са също пригодени към използване на местни сурови материали. Като прибавим предприемчивостта и художественото творчество на нашия занаятчия, нашите занаяти представляват един сериозен плодотворен отрасъл в народното ни стопанство.

Особено внимание заслужава и нашата външна търговия. Външната търговия е изправена пред необходимостта да се съобразява с различни търговски, борсови юзанси, обичаи в чужбина, в страните, с които ние влизаме във връзки, за да можем действително да се поставим колкото е по-възможно в по-благоприятно положение.

Аз се извинявам, че, макар да бях много конспективен, злоупотребих с времето ви. Бюджетопроектът за 1946 г. държи сметка за едно съответно приготвяне и приспособяване на ценовата политика у нас към всичките отрасли. Ценовата политика е въобще един сериозен инструмент за пооправяне, а същевременно и за регулиране и координиране на производството. Чрез съответната цена производството може да се потикне към рационализация, или пък може да бъде забавено. Ако се прилага една ценова политика, която се стреми да покрие само текущата стойност, производствените разходи на едно предприятие, очевидно преди приетият няма да бъде поощрено да се рационализира, защото само разходите му ще бъдат покрити. Ако ли пък печалбата се пресмята на проценти върху текущата стойност, такава една ценова политика даже има отрицателни резултати, защото стопанският предприемател ще спечели толкова повече, върху колкото по-голяма сума производствени разходи се изчислява процентът

на печалбата. Една печалба, да кажем, от 10% може да даде 10 лв., ако производствените разходи са 100 лв., и да даде 20 лв., ако производствените разходи са 200 лв.

Бюджетопроектът държи сметка за една рационална ценова политика, за която имаме примери в чужбина; една ценова политика, която държи сметка най-много за средния тип стопанство и отделните стопанства да бъдат принудени така да се рационализират, че да догонват средната нормативна цена. Кое стопанство не може да се рационализира, естествено, ще отстъпи мястото си на друго, което ще бъде в състояние да даде един благотворен принос за нашето стопанско и социално строителство. Върху такава една ценова политика е граден бюджетопроектът за 1946 г.

Г-да народни представители! Бюджетопроектът за 1946 г. преди всичко се отличава с няколко положителни качества — това може да се каже съсем смело и съсем спокойно. Първо, бюджетопроектът за 1946 г. е точен и съвършено искрен. Аз не допускам вие тук да сте останали с известно съмнение върху мислите, които изтъкнах пред вас. Аз съм говорил за нещата така, както числата ги характеризират. Искрено съм се отнесъл към бюджетните проблеми, защото съм имал и имам съзнанието, че колкото проблемите са по-сериозни, толкова човек по-искрено, по-точно и по-смело трябва да ги гледа право в очите. Но вие си спомнете, че аз имам възможност да работя в финансовото ведомство една от октомври насам. Дотогава не бяха правени каквито и да било проучвания относно бюджетопроекта за 1946 г. Също тъй дотогава не бяха формулирани и никакви изменения за подобрение на действащите данъчни закони. Особено имам пред вид законите за преките данъци, които могат да изиграят благотворна корективна роля за социално справедливо разпределение на националния доход. Докато времето е позволило, ние с всичките си сътрудници в Финансовото министерство сме се старали да изпълним задълженията си патриотично.

Бюджетопроектът за 1946 г. е единен. Той включва всички публично-правни фондове. Изобщо, сметките на едно държавно съкровище са толкова по-объркани, колкото повече различни и разнородни сметки съществуват. Държавното съкровище трябва да има концентрирани, събрани на едно място всичките си сметки. Само тогава те могат да се обхвалят с едно око; само тогава могат да се сравняват, и само тогава могат сериозно да се управляват. Бюджетопроектът за 1946 г. е точен. В него са включени всички редовни публично-правни нужди и всички задължения на държавата — с малки изключения за онези задължения, които имат късни падежи.

Освен вливането на фондовете в бюджета на държавата, за да бъде той единен, точен, ясен и прегледен, ние поискаме да поставим държавните стопански предприятия в положение да се рационализират, за да бъдат полезни на народа. Не е възможно, не е и просто, 1,502 различни видове държавни стопански предприятия, с един общ капитал от кръгло 105,000,000,000 лв., да участвуват в приходната част на държавния бюджет, да кажем, с 5% или 10%. Тези държавни стопански предприятия, под което и министерство да са, трябва да се почувствуват изправени пред сериозната задача да се рационализират и действително да бъдат полезни според техния капацитет, според тяхната големина.

На трето място обърнахме внимание върху прякото облагане. Както споменах, възможно е преките данъци в такива трудни времена, като днешните, когато се изискват повече средства, да не донасят толкова приход, колкото косвените данъци. Косвените данъци безспорно в такива трудни времена се предпочитат от държавите, защото им донасят средства, по-леко и по-бързо. Косвените данъци обаче всякога си остават със своето антисоциално проявление. Косвеният данък е не само неутрален, но той е толкова по-тежък, колкото по-беден е данъкоплатецът. И тъкмо тук идва коректурната роля на преките данъци. Те не само трябва да донесат средства за съкровището, но трябва до такава степен да се реформират, така да се изградят, че като компенсират антисоциалните проявления на косвените данъци, да отидат още по-нататък — да подобряват социалната структура на народа, доколкото това е възможно при дадени условия.

Бюджетопроектът за 1946 г. е построен върху предположението, че народното представителство ще се съгласи да се направят промени в няколко данъчни закони, които са вече изработени в Министерството на финансите, които имат за цел подобряването на данъка върху приходите — докогато изработим един закон за прогресивно-подоходно облагане — като се държи сметка за социалната структура, подобряването и на други някои преки данъци, като данъка върху наследствата, все със същата цел — не само да се донесат приходи за съкровището, а по-скоро да се внесе желаната социална коректурна роля на цялата данъчна система.

Както ви споменах, върху тази материя аз имам възможност да работя едвам от октомври. Тя не е толкова дребна и не е толкова лека. Във всеки случай, ако не беше работата ми около бюджета, може би досега Народното събрание щеше да се занимава с тия изменения. Надявам се обаче, че веднага след бюджета ще преминем и към разглеждане тия изменения, които са направени от нас в няколко закони за пряко облагане.

Също тъй бюджетопроектът за 1946 г. държи сметка за още едно обстоятелство, на което, за съжаление, не е било обърнато внимание досега. Касае се за различните видове недобори. Вярно е, че известна част от недоборите се дължи на това, че данъкоплатците не са вече в състояние да платят наложените им данъци, но също тъй е вярно — и то може би в по-голяма степен — че недоборите се дължат на недостатъчно добре организираната данъчна техника и данъчна администрация. Защото никак не можем да си обясним, че от недобори кръгло 6,800,000,000 лв. — от преките данъци 1,800,000,000 лв. и от изпълнителните дела 5,000,000,000 лв. — постъпват никакви си 100—150 милиона лева.

Преди всичко за учудване е, че се е стигнало до такива недобори. След това за учудване е, че от такива недобори се събират толкова малко суми.

Някой от комунистите: А масовият бойкот на данъците в миналото?

Министър Станчо Чолгов: Безспорно е, че и това е една причина за недоборите.

Същият от комунистите: Не бива да наказваме.

Министър Станчо Чолгов: Въпросът за наказанието е друг въпрос. Въпросът е, че съществуват такива недобори. Доколкото те се дължат на нерационална данъчна техника, последната трябва да бъде поправена.

Г-да! Бюджетопроектът за 1946 г., макар да има редица положителни качества — единен, точен, искрен и пр. — в други отношения обаче, поради стеклите се обстоятелства, не е по-добър от предшестващите бюджети.

Що се касае до неговата разходна структура, ние се опитахме в Министерството на финансите да разпределим кредитите, които се гласуват, според тяхното стопанско проявление. Вярно е, че тази работа е трудна, но за да сварим и дадем една илюстрация пред Народното събрание, ние взехме само 3 години: 1939, 1945 и 1946 г., бюджетопроекта за която работим и който ви е под ръка.

Разпределението на тия видове кредити е следното: лични — това са персоналните заплати; веществени кредити — това са разходи за поддържането на различните помещения, канцеларски материали, ремонти и пр., инвестиционни — това са вече стопанските разходи, които, като се направят, извършва се една стопанска реакция и един вид се възстановяват наново; и разходи за посрещането на дълговете — това са лихви и погашения.

През 1939 г. сме имали един състав на бюджета, при който личните разходи са заемали 37.13%, веществените — 32.71%, инвестиционните, стопанските — 19.51% и дълговете — 10.67%. В 1945 г. личните разходи порастват на 44.58% от целия бюджет, а през 1946 г., в сегашния наш бюджетопроект, достигат до 52%.

Сега трябва да се отбележи, че тук персоналните разходи достигат до един по-голям процент, именно 52%, по две причини, които са свързани с рационализирането на самата бюджетна техника. Първата причина е включването в бюджета на държавата на всички останали фондове; много от фондовете се изчерпват само за персонални кредити, и тяхното включване в бюджета за 1946 г. безспорно увеличава обема на персоналните разходи. Втората причина е, че известна част от службите, които имат стопански характер, са отделени, за да се организират като самостоятелни, автономни стопански предприятия, които ще построим, ще организираме върху рентабилитетния принцип и ще искаме от тях делова работа.

Ето тия две причини довеждат дотам, че персоналните разходи в този бюджетопроект да достигнат до 52%. Ако не бяха тия две причини — значи, ако не бяхме включили фондовете, които имат повече персонален характер, и не бяхме изключили стопанските служби, за да се организират в стопански предприятия — тогава персоналните кредити щяха да бъдат 40%, т. е. положението щеше да бъде по-благоприятно, отколкото през 1945 г.

Но ние за 1946 г., като поддържаме същия процент на инвестиционните разходи — макар в абсолютни суми те да са повече — принудени сме да предвидим по-голяма сума за погашения и лихви, именно 12.80% от целия разходен бюджет отива за изплащане на погашения и на лихви. Иначе, разпределението на кредитите по отделните министерства запазва, може да се каже, същото съотношение, с изключение на това, че кредитите за Военното министерство, за Финансовото министерство и отчасти за Вътрешното министерство са намалени, а кредитите главно за народната просвета и за народното здраве са увеличени.

Що се касае до приходната структура на бюджетопроекта, аз вече казах нещо. Искам само да допълня, че нашето желание е, постепенно — из един път тази работа не може да стане безспорно — центърът на тежестта на нашето бюджетно стопанство да се измести към преките данъци и към държавните стопански предприятия, да можем да намаляваме колкото е възможно тежестта на косвеното облагане, да останем да упражняваме онези акции, които по силата на дадени обстоятелства са необходими, и след едно още по-голямо нормализиране на международното стопанско положение да преминем дори постепенно към намаляване акцизите върху стоките от първа необходимост. А това ще стане възможно, защото бюджетопроектът за 1946 г. държи сметка за такива по-далечни цели, когато се стабилизират преките данъци и държавните стопански предприятия.

Бюджетопроектът за 1946 г. е така построен, че като държи сметка за всички нужди, изтъквани от различните ведомства, като държи сметка за по-голямата или по-малка важност на потребностите на отделните колективи, стреми се по един хармоничен начин да намери средства. Ако министерствата искат или насочват вниманието си към служби, стремежи се с тях да облагородят социалния състав на нашия живот, да облагородят социалната култура на нашия живот, то пък бюджетопроектът чрез набирането на приходи не трябва да отиде в противоречие с тази цел, като разрушава или влошава социалния състав, социалната структура на нашия живот.

Ето такава сметка е държана в бюджетопроекта за 1946 г., защото ние схващаме, че изкуството в един бюджет не е само да се намерят как да е пари. Ако е да се намерят пари както и да е — може, има всевъзможни начини. Въпросът е да се намерят по такъв начин необходимите пари, че да не се влошава, а напротив,

ако е възможно, да се подобри социалната структура, и особено да не се влошава стопанската предприемчивост на хората, да не се влошават основите на стопанското производство.

Към този редовен бюджет на държавата очевидно ще имаме и извънредни бюджети. Аз искам да помоля народното представителство да се съгласи с мен, че това е единен бюджет, че практиката, която миналата година по необходимост трябваше да следваме, да има един-два допълнителни бюджети, тази година не трябва да се упражнява, защото всички нужди са включени в бюджетопоекта за 1946 г. и трябва най-после да се върви със сметка и да сме наясно по тази сметка още от самото начало. Та казвам, очевидно към този единен бюджет ще имаме и извънредни бюджети. Народното представителство и по този въпрос също така трябва да е наясно. Това беше съобщено от Министерството на финансите и в пресата.

Преди всичко ние имаме да изпълняваме спогодбата по примирието. В началото на 1946 г. ние сме дали 2.000.000.000 лв., които ще се свършат вероятно през месец февруари. Значи ще имаме още разходи. Тези разходи не са включени в редовния бюджет. Но аз си позволявам да уверя Народното събрание, че и за тези разходи е държано сметка и че има известни резервирани източници, за да може да бъде посрещнат един такъв извънреден бюджет. Защото иначе, ако ние бихме останали без известни резервирани източници за възможното покритие на този извънреден бюджет, бихме били поставени в големи вътрешни смущения и големи стопански сътресения.

Аз се надявам обаче, че големите сили ще преценят правилно нашите стопански възможности, ще преценят правилно голямото напрежение, до което сме вече стигнали, и че не ще пожелаят да отговорят на нашите жертви в борбата ни на страната на демократичните сили с едно излишно извънредно обременяване на нашия народ и че ние ще останем само с тези извънредни разходи, които са свързани със спогодбата по примирието. (Ръкоплескания)

Във връзка с покриването на този извънреден бюджет Министерството на финансите ще се стреми да се възползва, доколкото това ще позволят нашите стопански условия, от облагането на военновременните печалби. Направило е впечатление на някои, сигурно и на вас ще направи впечатление, че в редовния бюджет не е вписан приход от военновременните печалби. То е затова, защото аз бих искал, българските граждани да заживеят със съзнанието, че редовните нужди на държавата, на съкровището се посрещат с редовни данъчни жертви, които са хармонично приспособени към техните материални сили. Но когато държавата е поставена в положение да направи едно изключително напрежение, всеки стопански деятел трябва да знае, че за това изключително напрежение, изразено чрез извънредния бюджет, той следва, като добър патриот, да понесе и една изключителна жертва, едно изключително напрежение, и че когато това изключително напрежение на държавата, на съкровището мише, ще отпадне и неговото изключително данъчно напрежение. Затова аз се надявам, че българските стопански дейци правилно ще оценят отношението на държавния бюджет към нуждите и условията на стопанското производство и ще се отзоват така, както прилича.

Георги Димитров (к): И ще приемат с ентузиазъм закона за конфискацията.

Министър Станчо Чолаков: Г-да народни представители! Така както е определен размерът на бюджетопоекта на 42.910.000.000 лв., очевидно той не задоволява някои от ведомствата. Изглежда това е било всякога така и е нещо естествено. Естествено е някои от ведомствата да се чувствуват незадоволени. То е редно затова, защото ведомствата се водувшевяват добросъвестно от всички мероприятия, които лежат в техния кръг, и искат час по-скоро да ги осъществят, искат час по-скоро да бъдат полезни, тъй като са дълбоко убедени, че тези мероприятия са полезни. Министерството на финансите е задължено, по силата на обстоятелствата, да разсъждава не ведомствено, а да разсъждава сборно, ако мога така да се изразя, и често пъти да изпада в неприяно положение и да казва на другите ведомства, че редица от техните мероприятия, колкото и благородни, полезни и похвални да са, не биха могли да се покриват с чергата, с която разполагат.

Може би този въпрос ще бъде по-подробно разгледан в бюджетарната комисия и при това разглеждане Министерството на финансите ще се чувствуваша щастливо, че е попаднало в унисон, в хармония с ролята на Парламента въобще. Както ви е известно, финансовият министър в миналото, като представител на кралското съкровище, е имал едно задължение — да иска пари, а народното представителство е имало друго задължение — да брани народа и да дава по-малко пари. Тази роля на народното представителство е улеснена до известна степен и от представения бюджетопоект за 1946 г.

Радн Найденов (з): И от Отечествения фронт е улеснена.

Министър Станчо Чолаков: Г-да! Когато се обсъжда бюджетопоектът за 1946 г., моля да се имат пред вид следните неща. Първо, че нашият национален доход е малък, общо взето и средно на глава, че той ще трябва да бъде увеличен чрез интензивното проявление на производствените сили във всичките отрасли на нашето народно стопанство, и че неговото разпределение трябва да бъде направено колкото е възможно по-справедливо. На второ място, бюджетопоектът трябва да бъде уравновесен, затова защото по-късно ние ще продължаваме сигурно да имаме сериозни разходи, било за нашето вътрешно преустройство, било за нашето вътрешно-стопанско строителство, било за покриването към чужбина на разликите по търговския или по платежния ни баланс. Уравновесяването на бюджета е непосредствено свързано със стабил-

тета на лева. Нашата преса често пише за стабилността на нашия лев, и това е основателно, защото никога едно народно стопанство не би могло да се задържи в нормалнотворчески процес, ако неговата валута е разклатена. Не може да има правилна мярка на стопанските проявления, ако метърът постоянно се скъсява от към единия край. Стопанските явления се измерват с една постоянна мярка, с един постоянен метър — това е валутата. И за нея бюджетът за 1946 г., както и всички следващи бюджети, ще трябва да държат сметка.

При съставянето бюджетопоекта за 1946 г. сътрудниците от Финансовото министерство са се стремели всякога да имат едно позитивно отношение към творческите сили на народа. Защото само възбужденето, поощрението и улесняването на всички творчески сили ще даде възможност както за уравновесеното приключване на бюджета за 1946 г., така също и за постоянното стабилизиране на нашето парично и

Как ние сме си мислили, че нашите творчески сили могат да бъдат впрегнати във все по-голяма и по-голяма работа? Преди всичко, в духа на времето, бюджетопоектът за 1946 г. разчита както на държавно-стопанския сектор, така и на кооперативно-стопанския сектор, така и на частно-стопанския сектор. Либерално-капиталистическото стопанство, както е известно на всеки интелигентен човек, се развиваше така, че по силата на своите вътрешни собствени противоречия налагаше постепенното засилване на държавната намеса в стопанския и социалния живот на обществото. Държавната стопанско-творческа роля е безспорна. Безспорна е и корективната роля на държавно-стопанския сектор. Тъкмо по тази причина държавите една след друга минават към организирането на държавни стопански предприятия, и то очевидно в ония области, които на първо време са най-подходящи, като банки, транспортни средства и пр. Също такава благотворна роля играе и кооперативно-стопанският сектор. България може да се похвали с едно по-широко развито кооперативно дело. Кооперацията у нас е застъпена във всички отрасли на нашето народно стопанство. Разбира се, има отрасли, които са по-подходящи за развитието на кооперацията, има отрасли, които са по-малко подходящи. По-подходящи са безспорно тези отрасли, където и без друго има създаден вече един по-силен развит колективистичен дух. Тези отрасли, където още господства индивидуалистичният дух, безспорно са по-малко податливи за разширението на кооперацията. Но във всеки случай бюджетопоектът за 1946 г. разчита твърде много на творческото проявление на кооперативно-стопанския сектор. Той разчита също така твърде много и на частно-стопанския сектор.

Изобщо, всеки от тези три сектора — държавно-стопанският, кооперативно-стопанският и частно-стопанският — при дадените условия и обстоятелства, има и недъзи, има и преимущества. Човек може да каже кои са положителните качества на държавно-стопанския сектор, но може да изтъкне и известни отрицателни качества. Също така може да каже кои са положителните качества на кооперативно-стопанския сектор, но може да изтъкне и известни отрицателни качества. Може също така да каже кои са положителните качества на частно-стопанския сектор, но може да намери и изтъкне и отрицателните качества на този сектор. Всяко обществено-стопанско явление има, като медала, две страни. Въпросът е, къде се намират преимуществата и къде се намират недостатъците, но сега не е време да спорим. Сега е време да впрегнем преимуществата на всеки един от тези три стопанско-творчески сектора. Чрез своята социално-корективна политика днешната държава може да намери една линия на съчетание между държавно-стопанския, кооперативно-стопанския и частно-стопанския сектори, като се спазват, разбира се, обществените интереси. И тогава ние ще имаме едно пълно напрежение и едно пълно проявление на всичките ни творчески стопански сили. При едно такова съчетание и напрежение на трите стопански сектори не само ще приключим бюджетната 1946 г. благоприятно, но и нещо повече — напълно съм уверен, че 1946 г. ще представлява едно подходящо стъпало за по-нататъшно прогресивно стопанско и социално развитие.

Хората на Отечествения фронт имат и свободата и смелостта да говорят днес и за съсловните и за класовите противоречия в обществото. Очевидно, днес нито класовите противоречия са отстранени, нито съсловните противоречия са отстранени. Те си остават. Те са обаче големи творчески исторически сили. Въпросът е: сегашното демократично управление, това управление, което обединява прогресивните сили на нашия народ, като защита и съсловните, и класовите интереси и като признава тяхното съществуване, тяхното наличие, да намери начин — а то е най-лесно тъй като това управление — при който могат действително отделните съсловия и отделните класи, в името на един бъдещ прогресивен развой на нашия народ, да намерят общото помежду си и да създават стопанско благосъстояние на нашия народ. (Ръкоплескания)

Радн Маджков (з): Това е намерено в Отечествения фронт.

Министър Станчо Чолаков: Г-да народни представители! Ето така съставен бюджетопоектът за 1946 г. — в духа на платформата и идеологията на Отечествения фронт, за едно социално справедливо и социално организирано сътрудничество между държавно-стопанския, кооперативно-стопанския и частно-стопанския сектори, също тъй и за едно социално организирано и социално справедливо сътрудничество между отделните класи и съсловия — бюджетопоектът за 1946 г. изтъква още по-ясно като реален, искрен и точен бюджетопоект.

Възможно е отделни хора да намерят, че той някъде трябва да бъде коригиран или че някъде не е държана достатъчно добре сметка за известни положения. Това е възможно. Аз обаче си позволявам да уверя г-да народните представители, че при съставянето на бюджетопоекта за 1946 г. ние, всичките сътрудници

Финансовото министерство, сме се старали да се възползуваме от всички данни, с които сме могли да разполагаме. Очевидно, нашата работа щеше да бъде много улеснена, ако Върховният стопански съвет беше готов със своя общ стопански план. Тогава работата на Финансовото министерство би била по-лека. Но въпреки това Финансовото министерство се е старало да прецени най-добросъвестно всичките условия и всичките нужди и да приспособи отделните бюджетни пера към нашата прогресивна, социална, демократична идеология.

Ето това последното съображение ми дава основание да помоля г-да народните представители да одобрят предложението бюджетно-проект на сума 42 милиарда и 910 милиона лева, а също тъй ми дава основание да се обърна към българския народ с искрената и честна молба, той да посрещне бюджета за 1946 г. с необходимото спокойствие и със съзнанието, че трябва всички до един да изпълним нашия отечествен дълг всеки на своето място, всеки на своята позиция, всеки в своята професия, защото така ние ще излезем час по-скоро на добър край. (Ръкоплескания)

Председател Васил Коларов: Г-да народни представители! На нас ни предстои да пристъпим към обсъждане на законопроекта за бюджета на държавата за 1946 г., но понеже бюрата на парламентарните групи изказаха желание да се даде възможност на техните групи да обсъдят големите въпроси, свързани с разглеждания бюджетнопроект, председателството предлага да се вдигне сега

Председател: ВАСИЛ П. КОЛАРОВ

заседанието, и следващото заседание на Народното събрание да бъде идния вторник, когато да пристъпим към генерални дебати по бюджетнопроекта.

Тези г-да народни представители, които са съгласни с това предложение, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

За следващото заседание председателството предлага следния дневен ред:

1. Първо четене на законопроекта за бюджета на държавата за 1946 г. — разисквания.
2. Второ четене законопроекта за допълнение на членове 4, 6 и 8 от наредбата-закон за етажната собственост.
3. Одобрение решенията на прощетарната комисия — протокол № 1.

Тези г-да народни представители, които са съгласни с този дневен ред, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля бюрата на парламентарните групи да се съберат в залата на бюджетарната комисия.

Закривам заседанието.

(Закрито в 19 ч. 5 м.)

Секретари: { КОСТАДИН ТРЕНДАФИЛОВ
СТЕФАН СТЕФАНОВ

Началник на Стенографското отделение: ДОНЧО ДУКОВ